

τητας του νόμου δεν έχουν έννομο συμφέρον στις διαδικασίες που αφορούν τις εκλογές. Κι ας είναι αυτές η μόνη πια στιγμή κατά την οποία οι πολίτες εμπλέκονται, έστω και για δύο λεπτά της ώρας, στη διακυβέρνηση της ζωής τους. Κι ας ορίζει το Σύνταγμα ότι «Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία» (άρθρο Ι §2) και ότι «Όλες οι εξουσίες πηγάζουν απ' το Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα» (άρθρο Ι §3). Κι ας είναι η τήρηση των διαδικασιών εκ των ων ουκ άνευ της δημοκρατίας.

Πάντως, σχετικά με την αναγνώριση των «λευκών» από το Εκλογοδικείο για χάρη του κ. Αχιλλέα Καραμανλή, έγινε προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Ε.Δ.Α.Δ.). Η απόφαση που βγήκε αναφέρει ότι το Εκλογοδικείο «προσέβαλε τις αρχές της θεμιτής εμπιστοσύνης και της νομιμότητας, τόσο απέναντι στους ενάγοντες που έχασαν την έδρα τους όσο και στους ψηφοφόρους». Έτσι, δικαίωσε τους βουλευτές του ΠΑ.ΣΟ.Κ. κ. Γ. Πασχαλίδη και κ. Σ. Κουτμερίδη, καθώς και τον κ. Κ. Ζαχαράκη της Ν.Δ., που είχαν χάσει τη βουλευτική τους έδρα το 2005. Το Ε.Δ.Α.Δ. «επίδικασε στους τρεις βουλευτές χρηματική αποζημίωση, ανάλογη με τις αποδοχές που θα είχαν κατά τη διάρκεια της βουλευτικής θητείας, η οποία μειώθηκε λόγω της έκπτωσής τους από το Εκλογοδικείο»⁴². Ωραία: τώρα θα πληρώσουμε και γι' αυτούς τους τρεις...

* * *

Παρεμπιπτόντως, υπήρξαν και άλλοι πολίτες που θέλησαν να διεκδικήσουν ενεργά τη συνταγματική νομιμότητα. Τρεις «απλοί» πολίτες λοιπόν κατέθεσαν στις 8 Οκτωβρίου 2007 την υπ' αριθμό 28 αίτησή τους στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο με την οποία ζητούσαν την ακύρωση των εδρών τριών συγκεκριμένων βουλευτών – αυτό προκειμένου να μπορεί το αίτημα να εξεταστεί. Ανάμεσα στα επιχειρήματα των αιτούντων ήταν και αυτό της διενέργειας παράνομων και αντισυνταγματικών –για λόγους που έχουμε αναλύσει και επικαλούνται και οι ίδιοι– εκλογών. Το Α.Ε.Δ. έκρινε και απέρριψε την ένσταση με την απόφαση 9/2008, της 3^{ης} Μαρτίου 2008. Ας δούμε ορισμένα από τα αιτιολογικά της απόφασης:

- Στις παραγράφους 6 και 7 του αιτιολογικού αναφέρεται ότι, ο ενιστάμενος κατέθεσε συμπληρωματικό υπόμνημα εκπρόθεσμα και γι' αυτό τα στοι-

42. Στο www.in.gr, 14/04/2008.

χεία που αναφέρονται σε αυτό δεν μπορούν να γίνουν παραδεκτά και να εξεταστούν. Έτσι άλλωστε ορίζεται και στον Κώδικά περί Α.Ε.Δ. (ν. 345/1976). Σωστά. Όμως, το συμπληρωματικό υπόμνημα του ενάγοντα παρέθετε το έγγραφο με το αιτιολογικό της κυβέρνησης, σύμφωνα με το οποίο δικαιολογούσε τις έκτακτες εκλογές. Από το έγγραφο αυτό προέκυπτε και το συμπληρωματικό επιχείρημα ότι «δεν υφίστατο κανένα εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας» – καθώς το αρχικό επιχείρημα αφορούσε τη μη ενημέρωση των πολιτών για τον λόγο των εκλογών. Το έγγραφο αυτό όντως κατατέθηκε εκπρόθεσμα στο Α.Ε.Δ., χωρίς όμως υπαιτιότητα του ενάγοντα. Όπως αποδεικνύεται από τα σχετικά υπομνήματα, και αναφέραμε κι εμείς νωρίτερα (κεφάλαιο 7), το έγγραφο αυτό είχε ζητηθεί εγκαίρως από το γραφείο του πρωθυπουργού, το οποίο αρνήθηκε να το κοινοποιήσει χαρακτηρίζοντάς το απόρρητο. Τελικώς το έγγραφο δόθηκε από το γραφείο του ΠτΔ, αλλά με τόση καθυστέρηση ώστε να μην μπορεί να κατατεθεί εμπρόθεσμα στο δικαστήριο. Κι έτσι το Α.Ε.Δ. δεν το έκανε δεκτό προς εξέταση.

Βέβαια, στον ίδιο Κώδικα του Α.Ε.Δ., όπου ρυθμίζονται οι προθεσμίες και διαδικασίες, προβλέπεται η εξαίρεση: «Οι διάδικοι δύνανται να υποβάλλουν εις το Ειδικόν Δικαστήριο υπομνήματα, τρεις τουλάχιστον ημέρας προς της συζητήσεως. Κατ' εξαίρεσιν δύνανται να επιτραπή υπό του Προέδρου η υποβολή υπομνημάτων και μεταγενεστέρως (αρ. 16, § 2). Ο Πρόεδρος όμως του Α.Ε.Δ., και Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, κ. Γεώργιος Παναγιωτόπουλος, δεν έκρινε πως το ζήτημα χρειαζόταν την εξαίρεση αυτή, που προβλέπει ο ίδιος ο νόμος!

- Ακόμη και αν γίνονταν δεκτά τα συμπληρωματικά έγγραφα του ενάγοντα, αυτά που αποδείκνυαν ότι δεν συνέτρεχε εξαιρετικό εθνικό ζήτημα, πάλι δεν θα εξεταζόταν το ζήτημα αυτό. Στο αιτιολογικό της απόφασης (παράγραφοι 8 και 9), το Α.Ε.Δ. αναφέρει ότι δεν είναι αρμόδιο να κρίνει επί της ουσίας τους λόγους που προβάλλει η κυβέρνηση. Συγκεκριμένα:

Επειδή, κατά τα άρθρα 58 και 100 §1α του Συντάγματος, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για την εκδίκαση, μεταξύ άλλων, ενστάσεων κατά του κύρους βουλευτικών εκλογών που αναφέρονται είτε σε εκλογικές παραβάσεις, σχετικές με τη διενέργεια εκλογών, είτε σε έλλειψη των νόμιμων προσόντων των ανακηρυχθέντων βουλευτών. Όπως συνάγεται από τις διατάξεις αυτές, το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να ακυρώσει το προεδρικό διάταγμα για διάλυση της Βουλής και προκήρυξη εκλογών, αλλά μπορεί, κατά την άσκηση της δικαιοδοσίας του προς αξιολόγηση των ενστάσεων κατά του κύρους των εκλογών, να ελέγξει παρεμπιπτόντως το προαναφερόμενο προεδρικό διάταγμα, μόνο ως προς τα στοιχεία της εξωτερικής νομιμότητάς του, στα οποία δεν εμπίπτει η αναγραφή σ' αυτό του λόγου διάλυσης της Βουλής (Α.Ε.Δ. 30/2004, 47/2000) (απόφαση 9/2008, §8).

Ποια είναι τα στοιχεία εξωτερικής νομιμότητας; Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 9, ως στοιχεία εξωτερικής νομιμότητας θεωρούνται:

[η έκδοση προεδρικού διατάγματος] με πρόταση της Κυβέρνησης της Χώρας που έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής, φέρει τις υπογραφές των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου και στο κείμενό του αναφέρεται ότι διαλύεται η Βουλή ... για την ανανέωση της λαϊκής εντολής, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το εξαιρετικής σημασίας εθνικό θέμα που αναφέρεται. [Συνεπώς, καταλήγει,] απαραδέκτως αμφισβητείται η συνδρομή της προϋπόθεσης της ύπαρξης ή μη του εξαιρετικής σημασίας εθνικού θέματος, η αναφορά του οποίου στο κείμενο του επίμαχου διατάγματος δεν ήταν αναγκαία για το κύρος του, αφού δεν εμπίπτει στα εξωτερικά στοιχεία νομιμότητάς του η αναγραφή σ' αυτό του λόγου διάλυσης της Βουλής (Α.Ε.Δ. 30/2004, 47/2000) (9/2008, §9).

Για να δούμε όμως ξανά το σχετικό άρθρο του Συντάγματος.

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διαλύει τη Βουλή με πρόταση της Κυβέρνησης που έχει λάβει ψήφο εμπιστοσύνης, για ανανέωση της λαϊκής εντολής προκειμένου να αντιμετωπισθεί εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας. Αποκλείεται η διάλυση της νέας Βουλής για το ίδιο θέμα (αρ. 41 §2)

Το Α.Ε.Δ. λοιπόν αποφάνθηκε για πολλοστή φορά (όπως προκύπτει από την επικληθείσα νομολογία) ότι είναι αρμόδιο να κρίνει μόνο τις προϋποθέσεις εξωτερικής νομιμότητας. Δηλαδή τις τυπικές προϋποθέσεις. Έτσι, από ολόκληρο το άρθρο 41 §2 του Συντάγματος, εξετάζει όλες τις συνθήκες εκτός από το αν υφίσταται εθνικό θέμα εξαιρετικής σημασίας. Κι ας είναι αυτό ο μοναδικός λόγος για τον οποίον επιτρέπει το Σύνταγμα, κατ' εξαίρεση, τη διενέργεια εκλογών νωρίτερα από τη συμπλήρωση τεσσάρων χρόνων. Έστω· ας υποθέσουμε ότι ορθώς συμβαίνει αυτό, διότι διαφορετικά το Α.Ε.Δ. θα έπρεπε να ασκεί επί της ουσίας πολιτική, κρίνοντας δηλαδή εάν πράγματι ο επικληθείς λόγος υφίσταται ή είναι σοβαρός κ.λπ. [Ας υποθέσουμε: διότι όταν προβάλλονται λόγοι όπως αυτοί που επικαλέστηκε ο κ. Καραμανλής, δηλαδή ότι *πάμε καλά στην οικονομία και θέλουμε ανανέωση της λαϊκής εντολής* δεν είναι και πολύ δύσκολο να αποφανθεί κανείς.] Αν λοιπόν το Α.Ε.Δ. ενδιαφέρεται για την εξωτερική νομιμότητα και μόνο, τότε θα έπρεπε να απαιτεί τουλάχιστον την αναγραφή του λόγου που προβάλλει η κυβέρνηση. Όχι για να τον κρίνει. Αλλά επειδή, πώς αλλιώς θα μπορεί να διασφαλιστεί ότι αποκλείεται η διάλυση της Βουλής για το ίδιο θέμα; Αν δεν αναφέρεται το θέμα, πώς θα κριθεί η τήρηση της συνταγματικής αυτής απαίτησης – που είναι προϋπόθεση εξωτερικής νομιμότητας;

Όμως, και πέρα από κάθε νομική ή άλλη λογική, το Α.Ε.Δ. αποφάνθηκε ότι η αναφορά του λόγου διάλυσης στο κείμενο του επίμαχου διατάγματος δεν ήταν αναγκαία για το κύρος του. Κι ας είναι τα δικαστήρια οι εγγυητές έναντι της αυθαιρεσίας της εκτελεστικής εξουσίας. Και πριν από αυτό, τα κόμματα της αντιπολίτευσης δεν έφεραν καμία επί της ουσίας αντίρρηση. Και ο ΠτΔ, ο εγγυητής της συνταγματικής νομιμότητας, δεν έφερε επίσης καμία αντίρρηση για τις «εθνικής σημασίας» έκτακτες εκλογές. Τις οποίες τα Μ.Μ.Ε. είχαν ήδη νομιμοποιήσει μέσω των συνεχών αναφορών σε αυτές.

Ποιος απομένει για να διαφυλάξει τη συνταγματική νομιμότητα;

* * *

«Αν οι εκλογές μπορούσαν ν' αλλάξουν κάτι θα ήταν παράνομες!», λέει ένα γνωστό σύνθημα στους τοίχους. Και δεν μπορεί να διαφωνήσει κανείς. Μόνο που το συγκεκριμένο σύνθημα δικαιολογεί, για τους αντιεξουσιαστές που το γράφουν, την αποχή από τις εκλογές – τη συνειδητή αποχή. Όμως, αυτή είναι η επιδίωξη του συστήματος. Μήπως, λοιπόν, και αυτοί θα έπρεπε να αφήσουν λίγο στην άκρη την κακώς εννοούμενη ιδεολογική καθαρότητα και να δουν το θέμα λίγο πιο πρακτικά, στη βάση της τακτικής και της αποτελεσματικότητας; Διότι, όπως έχω προσπαθήσει να δείξω, η ιδεολογική καθαρότητα αποσυντονίζει το μυαλό και τη δράση και την τοποθετεί σε καλούπια ακριβώς αυτού: ιδεολογικής καθαρότητας. Και, προκειμένου να είναι συνεπείς προς την ιδεολογία που πιστεύουν (δηλαδή, καλές οι προθέσεις), αγνοείται η ρεαλιστική πραγματικότητα και η αναγκαιότητα κατάρριψης κάθε ιδεολογίας (δηλαδή κακό το αποτέλεσμα). Ο αντιεξουσιαστικός χώρος άλλωστε παραμένει ενεργός σε όλη την υπόλοιπη κοινωνική και πολιτική ζωή. Ας μην ξεχνούν οι αντιεξουσιαστές ότι το νόημα του αναρχισμού είναι να παραμένεις ανένταχος. Ακόμα και στην αναρχική ιδεολογία ανένταχος. Μόνο τότε μπορείς να είσαι ανεξάρτητος και ελεύθερος.

Σε τοίχο του Παντείου...